

Indhold

Appendiks 1.1. Kildehenvisning.....	2
Appendiks 1.2. Transskription af interview med Flemming Ibsen	3
Appendiks 1.3. Transskription af interview med John Andersen	6
Appendiks 1.4. Transskription af interview med Henrik Holm.....	15
Appendiks 1.5. Besvarelser på skriftlige spørgsmål af Anker Boye	25

Appendiks 1.1. Kildehenvisning

Havard-metoden anvendes som udgangspunkt til at angive kilder. Henvises der til en sætning placeres kilden før punktum i pågældende sætning. Henvises der til et afsnit placeres kilden efter sidste punktum i afsnittet. Direkte citat er skrevet men kursivt og indrammet med anførselstegn.

Kilder skrives i parentes således:

Ved én forfatter:

(forfatterens efternavn, udgivelsesår)

Ved to forfattere:

(forfatter(1)efternavn & forfatter(2)efternavn, udgivelsesår)

Er der flere en to forfattere henvises der med "*et. al.*".

(forfatterens efternavn et al, udgivelsesår)

Er kilden fra en hjemmeside skrives kilden således:

(hjemmesidens navn, lokaliseret årstal, fortløbende nummer)

Er kilden fra interview skrives kilden således:

(Interviewpersonens efternavn, dd.mm.åå)

Litteraturliste

I litteraturlisten står kildehenvisningen med fed korrektur i en parentes.

Kilder fra bøger henvises således:

(forfatterens efternavn, udgivelsesår)

forfatterens efternavn, fornavn, udgivelsesår, titel udgave, ISBN, forlag

Kilder fra hjemmeside henvises der således:

(hjemmesidens navn, lokaliseret årstal, fortløbende nummer)

hjemmesidens navn, (årstal), emne, (lokaliseret d. dd.mm.åååå) Direkte link til hjemmesiden

Kilder fra interview henvises der således:

(Interviewpersonens efternavn, dd.mm.åååå)

Interviewpersonens efternavn, fornavn, dd.mm.åååå, sted

Appendiks 1.2. Transskription af interview med Flemming Ibsen

Flemming Ibsen 08.10.13

Spørgsmål til Flemming Ibsen:

1. Hvordan vurderer du at fagforeningerne varetager udfordringerne forbundet med en mere global konkurrence i Danmark?
2. Vurder du at fagforeningerne er nødsaget til at ændre måden de agere på?
3. Hvordan ser du på udfordringer forbundet med at danske håndværkere ikke vil arbejde til 120 kr/t men det vil udenlandske arbejdere gerne?
4. Kræver danskerne mere end der reale tilbydes i overenskomsten?
5. Er der et hul i systemet, som fagforeningerne ikke forholder sig til?
6. Vurderer du at det bliver mere udbredt i fremtiden at danske virksomheder benytter udenlandske arbejder for at være konkurrencedygtige?
7. Vurderer du at danske entreprenørvirksomheder undlader at tage et socialt ansvar, og fokusere mere på at være konkurrencedygtige?
8. Er virksomhederne ikke nødsaget til at udnytte de muligheder der findes, for at gøre sig konkurrencedygtige? For at overleve?
9. Vurderer du at investorer og bygherrerne vender det blinde øje til, overfor hvem der udføre arbejdet, hvis de kan få mere for deres penge?
10. Vurder du at der stilles nok krav til investerne og bygherrerne? I forhold til de krav de stiller til entreprenørvirksomheder omkring brugen af udenlandske arbejder?
11. Vurderer du at den danske håndværkere bliver nød til at gå ned i løn for at være konkurrencedygtige?
12. Eller er der andre alternativer de kan gøre for at blive konkurrencedygtige?
13. Hvordan vurderer du at den globale udvikling vil påvirke det danske samfund i fremtiden? Vil der ske en opdeling i samfundet? Mellem en højt betalt specialist del og en lav betalt samlebandsdel?
14. Vurderer du at det vil gøre en forskel hvis niveauerne for offentlig forsørgelse var anderledes?

Hele spørgsmålet om kæde ansvar i bygge og anlægsbranchen...

4.20

FS: At der er lidt et hul som fagforeningerne ikke helt forholder sig til, at hvis man overholder de overenskomstmæssige krav det får man i realiteten ikke danske håndværkere til at arbejde til.

FI: Nej nej med det er der fagforeningerne er udfordret fordi hvis du som bygningsarbejder arbejder på overenskomsten, så er startlønningerne jo meget højere end mindstelønningerne, det er der fagbevægelserne bliver udfordret, at de ikke arbejder på mindstelønnen, fordi det siger de at det kan de ikke leve af. Men der bliver man i den grad udfordret, fordi der kan danske entreprenører jo ansætte udenlandsk arbejdskraft med god samvittighed fordi de overholder overenskomsten og de folk de så hyre de arbejder så til mindstelønninger. Så der er fagbevægelsen i den grad udfordret, de kan ikke sige at man ikke overholder overenskomsten for det gør man faktisk, når man arbejder på mindstelønnen. Så der har man et kæmpe problem.

5.50

FI: Der er ikke overenskomst tvang i danmark, så du kan også hyre udenlandske virksomheder som så tager deres egne folk her op, og så arbejder i følge reglerne og eu-direktiverne men de arbejder ikke efter dansk overenskomst, og det er de ikke tvunget til at gøre, så der har man igen et kæmpe stort problem. Fordi sådan er den danske model skruet sammen vi har ikke lovpligtige mindste lønninger

7.00

Så du har altså en meget svær situation at takle for danske fagforeninger

7.15

FS: spm 6

FI: Ja det tror jeg at man gør og det er også det man siger i arbejdsgivere kræse at man ønsker at have fordel af et polsk og et globalt arbejdsmarkedet. Og derfor skal fagforeningerne rustes til en konkurrence som er hidtil uset og som vil presse det danske lønniveau. Og der gælder sådan også på de områder hvor der er overenskomst fordi man bliver presset til det sikrer i en forhandlingssituation og det får man en lavere lønstigning for. Det har man allerede oplevet under krisen

8.10

FI: Men det skaber også konkurrence mellem indbyrdes virksomhederne, der er jo nogle virksomheder..... nogle følger overenskomsten og nogle gør ikke, og kan derved give lave tilbud.

8.50

FI: Det kunne danske fagbevægelser jo overveje, at almengøre overenskomsten, så få vi fair konkurrence, så får du lovpligtige mindstelønninger...

10.10

FI: hvis danske håndværkere skal overleve så bliver de jo nød til i hvert ifald at starte på mindstelønnen så kan du jo lave akkordløssystemer hvor de måske kan tjene mere end mindstelønnen. Du kan jo også have nogle fleksible lønsystemer der gør at man kan komme højere op hvis man producere noget mere. Men det kræver at du er fleksibel og det kræver at du er mere produktiv og at du er dygtigere end de andre, ellers taber du. Så man kan sige at hvis fagforeningerne skal overleve også på lang sigt så kræver det er de er mere produktive og dygtigere og fleksible, de skal også lære at være fleksible. Det kan ikke nytte noget at du siger at du ikke vil arbejde i weekenderne eller ikke arbejde efter klokken fire, så taber man. Så taber man simpelthen noget beskæftigelse.

11.05

FI: Og vi kan jo se på noget løn statistik at i den nederste del af lønhierarkiet der er det udenlandsk arbejdskraft der har overtaget arbejdet fra dansker, og det vil jo sige at danskere fravælger arbejde, på timeløn på 115-120-130-140 kr. Og hvis man gør det så tror jeg man har svært ved at skabe beskæftigelse til dansk arbejdskraft.

Det kan blive et kæmpe problem frem over, at man får en meget høj ledighed indenfor nogle branchen eller også så får man befolket de brancher fuldstændig med udenlandsk arbejdskraft.

11.55

FS: Bliver der så en opdeling i samfundet? hvor man har en højt betalt specialist del og en..... resten af søgsmålet

FI: Ja det kan man jo sagtens forestille sig, det har du allerede idag hvis du tager rengøring, detail, hotel meget af turist branchen, transport. Der har du allerede kortuddannede og specialarbejder der arbejder på en lav løn.

Og så har du i den anden ende af skalaen der har du så den offentlige sektor, de højtuddannede og så har du også inden for erhverv advokater revisor omgås konsulent branchen, du har it området informations teknologi, højteknologiske medicinal vare industrien hele sundheds området men med højt lønnet arbejdskraft.

Du får et polariserede arbejdsmarkedet, og du får meget større løn og arbejdsbredning en du har haft tidligere.

13.15

FS: spm 8 eller ca.

FI: Ja det er de, det er også det virksomhederne selv siger at hvis de skal klare sig i udbud mod tyske, italienske, polske virksomheder, så bliver de nød til at være konkurrencedygtige på lønnen også, ellers kan du altså ikke køre med 190 kr/t så må du bruge hele lønskalaen. Det vil sige at der bliver du nød til at køre i hver ti fald for nogle typer arbejdskraft for mindstelønnen. Og det er den virkelighed dansk fagbevægelse bliver stillet overfor og det bliver de nød til at acceptere ellers få de ikke jobbene.

14.15

FS: spm 9

FI: Ja det tror jeg helt sikkert der er massere af forbrugere der får bygget af virksomheder der bruger udenlandsk arbejdskraft det gælder både illegal arbejdskraft og så er det jo også lavtlønnet udenlandsk arbejdskraft til meget lave lønninger..... der bruges meget udenlandsk arbejdskraft blande de rigest i nordsjælland..... Så forbrugerne er jo også skyld i at det bliver sådan fordi de vil gerne sparre penge. Og hvis man kan få håndværkere til 50 kr/t i stedet for 150 jamen så tager man det.

Så der er klart at de danske forbrugere og nogle steder også offentlige indstitutioner kan også finde på at bruge udenlandst arbejdskraft, nu har man så lavet nogle sociale klausuler inden for den offentlige sektor hvor man skal have bygge og anlægsvirksomheder gennemført. Men det kan også have tildens til noget mere og så kan dansk fagbevægelse ikke komme efter.

For man siger at man skal overholde overenskomsterne men ja, men man kan ikke sige at man skal lave nogle start lønninger der ligger 30-40-50kr over mindste lønnen. Men det er klart at man kan komme et stykke af vejen med sociale klausuler.

16.22

FS: spm 10

FI:Ja det kan du sige, det er bygherren der burde tage ansvar, og BH er jo dem der bestiller arbejdet, og de skal jo så sørre for at der er ordnede vilkår.

Men det er tit de fraligger sig ansvaret, og spørgsmålet er om man juridisk kan gøre BH ansvarlig, han vil jo typisk sige at han har bestilt noget arbejde og så må det være op til entreprenøren der giver tilbud at løse opgaven. Og der kan man ikke kræve at BH at den betingelse at man skal arbejde på dansk overenskomst, jo det kan du jo i den offentlige sektor.... men vis private investorer bestiller et bygge projekt så kan de ikke kræve at værken danske eller udenlandske arbejder skal arbejde efter danske overenkomster. Det er dansk lovgivning.... det kan ikke pålægges.

Appendiks 1.3. Transskription af interview med John Andersen

John Andersen 11.10.13

Spørgsmål til John Andersen:

1. Vurdere du det som et problem at danske virksomheder ansætter udenlandske arbejdere til mindstelønnen for at være konkurrencedygtig overfor fx tyske, polske og italienske virksomheder?
2. Vurdere du at de danske virksomheder ikke er nødsaget til at benytte de muligheder der findes for at gøre sig konkurrencedygtige?
3. Vurdere du at det bliver mere udbredt i fremtiden at danske virksomheder benytter udenlandske arbejder for at være konkurrencedygtige?
4. Vurdere du at danske entreprenørvirksomheder undlader at tage et socialt ansvar, og fokusere mere på at være konkurrencedygtig?
5. Vurdere du at det vil være en mulighed for danske virksomheder kan gøre sig konkurrencedygtige ved at opdele deres ansatte, en højt betalt del og en del til mindstelønnen?
6. Vurdere du at det er en udfordring at få danskere i bygge og anlægsbranchen til at arbejde til overenskomstens mindsteløn? Hvilket udenlandske arbejder gerne vil?
7. Vurder du at fagforeningerne er nødsaget til at ændre måden de agere på?
8. Kræver danskerne mere end der reale tilbydes i overenskomsten?
9. Er der et hul i systemet, som fagforeningerne ikke forholder sig til?
10. Vurdere du det ville være en mulighed at lave fælles aftaler med entreprenørvirksomheder, der sikrer at de benytter danske arbejder, der så til gengæld går til en mere konkurrencedygtig løn?
11. Hvordan vil i forhindre at danske virksomheder benytter udenlandske underentreprenører og arbejdere hvis de overholder overenskomsten? Ønsker I at forhindre det?
12. Hvilke anbefalinger giver I til danske arbejder der bliver fravalgt på grund af at de ikke ønsker at arbejde til mindstelønnen?
13. Vil du vurder det som et problem hvis danske håndværkere bliver nødsaget til at gå ned i løn for at være konkurrencedygtige? Eventuelt gå ned til mindstelønne i overenskomsten?
Eller er der andre alternativer de kan gøre for at blive konkurrencedygtig?
14. Hvordan vurderer du muligheder for at danske håndværkere gennem opkvalificering og ekstra uddannelse kan køre sig konkurrencedygtig?
Og er der jobs til alle der opkvalificere sig?
15. Vurdere du at investorer og bygherrerne vender det blinde øje til, overfor hvem der udføre arbejdet, hvis de kan få mere for deres penge?
16. Vurder du at der stilles nok krav til investerne og bygherrerne? I forhold til de krav de stiller til entreprenørvirksomheder omkring brugen af udenlandske arbejder?
17. Hvilken forskel vurderer du en almengørelse af overenskomsten vil have? Positiv/ negativ
18. Vil det ændre på udfordringen omkring lønforskellen fra mindstelønnen og den reale løn i bygge og anlægsbranchen?
19. Vurdere du at det vil gøre en forskel hvis niveauerne for offentlig forsørgelse var anderledes?
20. Hvor stor en del af de udenlandske arbejder vurderer du der arbejder til en lavere løn end mindstelønnen? 10% 25% ?
21. Hvordan vurderer du at den globale udvikling vil påvirke det danske samfund i fremtiden? Vil der ske en opdeling i samfundet? Mellem en højt betalt specialist del og en lav betalt samlebandsdel?

00.15

JA: Først her efter krisen da de (danske håndværkede) begyndte at blive arbejdsløse og så ups vi fik sedlen og østeuropæerne de blev. Så vågnede mine kollegaer først der. Det tror jeg er typisk man køre med 180 ud af motorvejen, indtil av der er en forhindring, det når jeg ikke klask.

00.55

FS: spm 1 Vurdere du det som et problem at danske virksomheder ansætter udenlandske arbejdere til mindstelønnen for at være konkurrencedygtig overfor fx tyske, polske og italienske virksomheder?

JA: Absolut, det gør jeg vores kollegaer falder i løn for øjeblikket der er kollegaer der er faldet 25% i løn i forhold til hvad de har haft, det er sådan noget med at når de skifter arbejde, så næste sted de bliver ansat så bliver de tilbudt en lavere løn.

FS: Så det er simpelthen konkurrencevilkårene?

JA: Det er konkurrencevilkårene, det er det ja. Der er nogle der fastholder, vi har nogle gode faste virksomheder her i området som fastholder deres løn men deres løn er stagneret den stopper op den udvikler sig ikke yderligere også pga. det her.

FS: Men hvis man ser det fra virksomhedernes syn af, for at de skal kunne konkurrere med, i det store europæiske markedet og på mange af de større projekter vi har her, er det ikke sådan situationen er? Ellers så får de ikke projekterne?

JA: jo sådan ser det ud lige nu, arbejdsgiverne de klager deres nød til mig også, hvad fanden skal vi gøre? Vi kan ikke længere konkurrere på de projekter. Fordi der kommer fx en dansk virksomhed der har ikke nødvendigvis selv udenlandske ansatte men har så en underentreprenør eller ude i tredje fjerde femte led, vi er som tid ude i fem led eller mellem fire og seks led hvor entreprisen vandre videre for så at ende op hos østeuropæere ikk.

Og der bliver mere og mere planlagt, nu laver vi den virksomhed der og så skyder vi den videre og videre, så selve regulativerne AB 92 og lignende, de bliver så fastholdt for oven, dem skriver man op på det øverste lag, så det nederste lag det bare er arbejdskraft, de har ingen real ansvar over for garantier eller materialer eller værktør. Det er bare arbejdskraft.

03.10

FS: Vurdere du at danske virksomheder er de ikke nødsaget til at benytte de muligheder der er for at være konkurrencedygtige?

JA: Det er ligesom på en frugt handel, hvis der ligger et rådent æbel i kassen så falder prisen på dem alle sammen. Ligesom hvis der er en virksomhed der går ind i det, du kan tage nedbrydningsbranchen..... Der var en af dem der startede med østeuropæere så var de andre nød til at følge med, ellers så var de ude, jeg har kollegaer også dem der melder sig ind i gule fagforeninger de siger vi har vores pension vi har vores løn og så videre, vores mester vil ikke gøre de.

JA: så siger jeg, med det samme en af jeres arbejdsgivers kollegaer der går ned og fanger den der så er i også nød til at følge med for ellers så for han ikke arbejdet. Det er vilkårene.

04.10

FS: Vurdere du det bliver mere udbredt i fremtiden at danske virksomheder benytter udenlandske arbejder for at være konkurrencedygtige?

JA: Jeg har en tildens til at tro, at det i gåseøjne, bliver kun være og være, men samtidig med så mærker jeg også at lige nu her at anmeldelserne kommer ind til os, kommer i så strid strøm at vi ikke kan nå at følge med. Så danskerne er blevet bevist om, det er fandme farligt det her, for os.

FS: men det er anmeldelser for underbetaling?

JA: Ja det er anmeldelser for underbetaling, Noget i Skørping flygtningcenter, offentlige penge.... Inge overenskomst..... unden alt..... Men de er ikke alene der er også mange danskere der etablerer sig som enmandsvirksomhed, det vi kalder arm og ben firma, de er sgu ligeså farlige, hvis vi kigger på vores statistikker så er de faktisk i overtal ift. udlændinge, så det er såkaldte danske polakker.

FS: simpelthen hvor de går ind og siger vi skal bare have 125 i timen og så køre det?

JA: Ja så sører de selv for forsikringer og lignende og feriepenge. Og de kan ikke leve af det, men de dumper sig selv og andre.

Så der er ikke kun østeuropæerne vi døger med, det er også vores egne, og generalt set hver eneste gang der er en østeuropæer så er det altså en dansker der er bag, der er ikke ret mange af dem der kommer her op og siger jeg har en bygge virksomhed fra polen af jeg vil godt reklamere lidt og så vil jeg gerne have noget tilbud ind, og så arbejde her. Det er sjældent du ser det, du ser altid en kunde, en dansker, og så en udenlandsk virksomhed eller arbejder.

Om ikke andet så er det i hvert ifald en dansker der er mellemlid, i den proces der foregår, så det er vores egne vi kæmper imod.

JA: to typer, slipse drengene og de forhutlede kræmmere.....

Men det er barsk lige nu.

08.05

FS: Vurdere du i den sammenhæng at danske entreprenører undlader at tage et socialt ansvar og fokusere mere på at være konkurrencedygtige?

JA: Jeg har svært ved at afgøre hvad det faktisk er de gør, men det jeg oplever det kan jeg beskrive. En dansk BH får fat i en velrenommerede dansk virksomhed til et eller andet projekt..... fremtidens plejehejm... de har en opgave de vil have udliciteret et eller andet med noget slidlag på gulvene. Så henter de en virksomhed ind der også på papiret måske er dansk, men når først arbejdet begynder at blive udført så møder der nogle op som er udlændinge, altså et led mere ned. Og så strå Knudsgård montage eller andre hvordan gik det lige til. Det er typisk det billede der er. Når vi så først kommer ind i billedet så bedyre dig sin uskyld, og siger de vidste vi ikke. Samtidig med så kan jeg sige til dem, hvis i nu gik i gang, hvis i kontakter den virksomhed, hvorfor spørger i ikke os fordi vi ligger inde med tons vis af viden omkring de virksomheder her i danmark og omkring de agere, så hvis i vil sikrer jer imod at i kommer i klemme hvilket de ofte gør i mellem BH og så det vi presser, så ring sgu da til os og spør kender i dem. Det gør vi jo som oftest.

Men det er ligesom om at der er en elleranden skam omkring at henvende sig til fagforeningen, for at høre efter om det er oki, og man kunne gardere sig, imod en helvedes masse ballade, spild af tid, og det gør de ikke.

JA: musikenshus.... TL Byg..... ingen overenskomst krav.... Dumhed.....

10.45

FS: Men det er simpelthen en, de ser en mulighed for altså virksomhederne, vi kan hente nogle procenter her, og så holder de sig måske lidt for øjnene eller vi undlader eller vi benytter nogle muligheder der er for at få nogle folk til mindsteløn eller en mindre løn end vi ellers sgu?

JA: Det ved jeg jo ikke, enten så er det bare fordi de ikke er vogne nok eller så er det bevist og så ser de muligheder, det har jeg svært ved at afgøre. Fordi de bedyre deres uskyld hver gang,arkon solar..... velux konsernen.... Håret i postkassen...

12.00

FS: Vurder du at der er en mulighed for at danske virksomheder for at imødekomme, ligesom vil lave n opdeling i deres ansatte, så man har en alm. Eller højt betalt del og så en del der går til, stadigvæk overenskomsten, men til mindstelønnen?

JA: Det er allerede sket, der er et A og et B hold, det er godt på vej. Hvis du tager nedbrydningsopgaverne uanset om der er en dansker der søger det så er han der ganske kort tid eller så kommer han slet ikke ind, hvis du tager pusopgaver så må jeg erkende at vores murere de har sovet lidt i timen fordi de var ikke rigtig lysten i at lave den opgave der, der er realt set ingen danskere, der går og pudser.

Alt det byggeri der bliver lavet nu om dage, det er med facadepus, eller med et ellerandet eternit beklædning, og det er østeuropæere. Og der er ikke aftalt nogle priser med dansk byggeri på det så i og for sej så er der frit slag, og de priser danske håndværkere de så har og de køre med de er ca. dobbelt så høje som dem de firmaer der kommer med østeuropæere de lever det for.

FS: Og så har de danske murere til at lave noget andet noget lidt mere specialiseret arbejde?

JA: En stor del af de danske murere har jo gået arbejdsløse her samtidig med. Murenes læs det er for mig at se væltet, der bliver ikke stablet ret mange sten, det er beton elementer og en gang isolering udenpå og så noget puds, og det er østeuropæere.

14.05

FS: Men har du erfaringer med at visse virksomheder simpelthen har A og B hold, og så ved man at når det er den her type så kommer de først på pladsen B holdet og så kommer A holdet bag efter?

JA: Lund & Staun de har sådan forskellige kategorier af lønsatser de svende der er nye de får en eller anden løn.... 153 så har de nogle ældre de får måske 165.... og så har de et luge de har haft en 4-6 østeuropæere og de går altså på en løn der.... 125. Og dem sætter de til nedbrydningsarbejde og andre ting, så når der skal renoveres en villa så alt det med at rive pudset ned og dørene ud osv. Der laver de alt rosset fordi de er billigere at have til at gøre det og det kræver ikke nogle kvalifikationer og gøre det.

Derfor kommer danskerne til at gå og montere og østeuropæerne går og rydder op og brækker ned. De laver typisk sådan nogle opgaver som danskerne ikke er så glade for. Så på den måde så bliver der sådan et skel, og hver gang jeg går ud og laver en overenskomst så forsøger jeg om jeg kan få den banket op i løn men det ender jo typisk på noget der minder om minimallønssatsen.....

Uanset om de folk så har været ansat i nok så mange år så bliver de ved med at være uden kvalifikationer, er det ikke mærkeligt. Og der står danske håndværksmestre højt og pralende og siger til mig at østeuropæerne er meget bedre, de er skønnere arbejdskraft, de er meget mere fleksible, og de er også dygtigere i mange sammenhæng siger de også.

Så er det jeg spør, hvis nu de er det, hvorfor bliver de så liggende på det sammen lønniveau, det er der ingen argumentation for. Jamen de kan ikke sproget, det er den eneste der taler ned af, de kan knogle som en i helvedet men de kan ikke sproget og så skal de kun have 125 eller 115, det argument det holder ikke, men der er bare ikke ret meget at gøre ved det, fordi hvis først de er over minimallønnen satsen så er der fri forhandling.

For nogle år siden der kørte man jo på noget der hed normalløn sats, det betød at lønnen blev løftet på kraft af overenskomsten men folk fik jo alligevel en lille slat oven i som de forhandlede sig til. Så blev det lagt ud som forslag og der blev stemt om de i overenskomsten, skal vi gå over til minimalløn, og er ligger minimallønnen så kan i selv forhandle jeres kvalifikationstillæg, og det stemte vores medlemme jo igennem.

Men hvis arbejdsgiveren så siger at de er nul vejr mere end det der så bliver den stående der.

JA: vores mulighed for at gå ind og handle det og bevise at de er mere vejr er jo lidt sparsommelig fordi i mange tilfælde har vi svært ved at kommunikere med dem og der til trods for at vi ansætter, polaker der kan snakke deres sprog...

Men de har en anden tilgang, fordi de sidder her i forvejen og kigger på 125 kr set i forhold til 25 kr i polen, de siger wow, og vi siger fjøj. De to ender når ikke sammen.

18.35

FS: Vurdere du at det er en udfordring at få dansker vil arbejde til overenskomstens mindsteløn, hvilket udenlandske arbejder gerne vil?

JA: Ja det har jeg næsten svarret på. Det at vi / polakkerne det er jo en forhandling med arbejdsgiveren når vi først er oppe på minimalløn så er det jo dem selv der skal forhandle, det har vores medlemmer jo ønsket.

Da de (polakkerne) så ikke løfter sig i forhold til det lavniveau, så er det et problem. Det sætter jo hele det der ligger bag ved minimalløn ideen sætter det jo ud af kræft. Det gør det jo.

FS: Men kan man ikke bare sig at det er sådan konkurrencen er? Hvis man tager virksomheds brillerne på, der bliver man altså nød til i nogle sammenhæng at indordne sig, og hvis man tilbyder overenskomstens mindsteløn, har man ikke i nogle sammenhæng sine hænder rene?

JA: Jamen der er jo ikke nogle der kan anfægte det, det er der jo ikke, ud over det rent moralsk er underligt at de her mennesker kan være her i 5 år knogle som en i helvede 12 timer i døgnnet, men de bliver ikke dygtigere overhoved. Det harmonere ikke med ideen i overenskomsten.

20.00

FS: Men når man ser på mindstelønne og man så ser på fx andre brancher der er mange fx detailbranchen og rengøringsbranchen, der har det ikke været til diskussion og man skulle højere op i løn, der har man haft mindstelønnen, og IKEA herude de tilbyder da heller ikke til mange der har tilsvarende kvalifikationer.

JA: Men tror du så heller ikke det køre på normalt løns området?

FS: Jamen der får du 120 kr/t og hvis du ikke vil have jobbet så er der andre og det er danskere de stadigvæk har ansat. Er der ikke noget i bygge branchen hvor man har haft mindstelønnen og så ligger vi 30-40kr til og så er det der vi starter med at forhandle.

JA: Jamen det har da været en fri forhandling jo, det er jo det, fra minimal løn og op til fri forhandling.

21.05

FS: I må da have gjort jer nogle tanker omkring den måde i agere på, når så mange dansker står udenfor og der kommer folk ind, til overenskomstæssig forhold og tager jobbene fra dem, sidder vi ikke nogle gange og kigger os selv i spejlet og tænker hvad kan vi gøre her?

JA: Jamen altså vores eneste våben for øjeblikket det er at løfte dem ligeså snart vi løfter dem op til minimallønsatsen plus pension plus feriepenge, så som en af arbejdsgiverne sagde sidste gang jeg snakkede med ham, jamen så kan det jo slet ikke betale sig..... så sidder der arbejdsgivere ved mig og siger så kan det ikke betale sig.

FS: fordi de skal have 120-125?

JA: Så du kan godt se intensionerne er jo at de ingen gang skal have det.

22.05

FS: jeg ser stadigvæk at der fra overenskomstens mindsteløn og op til der hvor, det er jo de færreste danske håndværkere der går til under 150kr/t, der er stadigvæk et hul der som mange udenlandske arbejder og virksomheder helt legalt udnytter? Er der ikke? Er der ikke ligesom et hul i systemet som fagforeningen måske har lidt svært ved at finde et svar på?

JA: Hvis du står i en situation hvor at hvis ikke du kæmper imod det her så har du medlemmer der bevæger sig fra 165-180kr/t og så skal ned på 115 kr/t det er der jo ingen der vil acceptere, jeg tror ikke der er mange bankdirektør der er gået den vej.

FS: nej, men der er mange i detailbranchen der ligger på de lønninger.

JA: men de har ikke bevæget sig oppe fra og så ned.

FS: Men der har bare altid været en disiplin om at det er det de kan få.

JA: for os at se så må vi jo holde fast i det vi kan, vi har ikke tænkt os at giv os uden kamp. Vores opgave må være at bevare vores medlemmernes levestandard ligeså længe vi overhoved kan.

23.35

FS: Men nu tænker jeg levestandarden kan den ikke også være til diskussion fordi en kassedamme der får 20.000 om måneden kan hun ikke også... eller en butiks assistent.

Jeg vil sige det næste spørgsmål er hvor høj skal levestandarden være? Skal man have 25.000 om måneden?

JA: Ja det syntes jeg jo at man skal, det er jo den standart vi har oparbejdet i danmark, og det er den måde vi har levet på i alt den tid jeg kan huske. Vi er jo ikke vand til ligepludselig at skulle droppe ned på den måde. Vores udgifter dropper jo ikke ned tilsvarende, hvis du kan få resten af landet til at droppe på samme måde på en gang og samme tid så kunne man jo godt diskutere at ligge et andet niveau.

Noget med lire ift dollar.....

24.55

JA: så hvis man real ønsker at den danske håndværkerstand den skal reduceres til fattige mennesker ja så har vi sgu noget at forholde sig til.

FS: Men er man fattig fordi man får 20.000 om måneden?

JA: Man er i hvertifald ikke i stand til at forsvare at have et parcelhus eller andre ting som folk har i dag.

FS: Er det ikke afhængig af hvor man bor henne af?

JA: Jo det er det selvfølgelig nok, det ville være svære i Kbh. der sidder man jo typisk i lejligheder men det gør de fleste mennesker jo derovre. Det ville være lettere ude i vestjylland.... Men vi kan jo ikke bo i vestjylland alle sammen.

FS: Men jeg tænker bare at der er da også mange i detailbranchen der bor i nærheden af de store byer? De har familie og børn og forsørge dem, på velfungerende vilkår, og de får lønninger der ligger måske 3-4-5.000 under det en dansk håndværker får, uden at man ville begynde at sige at det var en lav standart eller det var en underbetaling.

JA: Jo vi har aldrig foretaget en sammenligning på den måde det har vi ikke, det har vi ikke fundet relevant. Fordi historien fortæller jo lige fra historiens begyndelse, at håndværkere er højere lønnet end detail handlen og det skyldes jo også at der er vi over i HK og de er i mine øjne en svag fagforening.....regel om 50%.... andre krav fra 3F.....

Så det er en anden kultur og det er jo nok det der ligger baggrunden for, og der er kæmpet hårde for lønnen her, og så har vi haft akkort systemer hvor folk bliver aflønnet i kræft af deres præsentationer.

... udvikling i lønniveauerne 7 fede 7mavre år.....

28.10

JA: men jeg bryder mig ikke om sammenligningen om, selvfølgelig kan jeg godt se den der person der står i butikken til ca. 20.000.... det er noget lavere.... Men det er sgu ikke det en dansk håndværker plejer at blive aflønnet med. Der er anderledes traditioner for og der er traditione for akkord hvor man tjener mere. Og hvis men kan dokumentere at men tjener mere så har man da også retten til at hæve lønnen noget mere..... På den måde så har det afkast der har været det har haft den værdi som man kunne hæve i løn.

29.00

FS: Men der er da sket ændring i den konkurrencemæssige situation som gøre at man bør overveje hvordan gør vi det her, fordi vi har ingen interesse i at sidde på bænken mens de andre spiller.

JA: det er rigtigt, men det foregår jo også lige nu stagnerer det jo også i løn, bevægelsen er jo i gang. Men vi kæmper jo imod fordi vi kan se hvordan det går med tyskerne hvor flere og flere skal have to jobs og afligevel skal have socialhjælp. Er det det vi ønsker.

FS: men kan man ikke argumenter for at der er mange i andre brancher der lever for mindstelønnen uden de skal have hjælp. Men at hvis man er flabet, så kan man sige i nogle sammenhæng en forkælet branche, bygge og anlægsbranchen, som lige pludselig kommer der en spiller ind på banen og så står man der med buksner nede, og så må man taget et spark i tænderne eller tre indtil man finder ud af hvad gør vi her? Fra virksomhedernes syn hvor tyske og italienske virksomheder tager mange af de rigtig store projekter her hjemme der må man da begynde at tænke hvad fanden gør vi her. Det kan ikke passe at metoren og fenmer bæltet at det bliver udenlandske arbejder..... Man må da se en overvejelse om hvad gør vi for at gøre os konkurrencedygtige her? Eller så er der et helt klart alternativ?

JA: Andre parameter..... ting som peronerne selv betaler, og ikke virksomhederne.... Dyrer i tyskland..... perosner betaler selv de ydelser.... Spørgsmål om hvad kalder pengene.

32.20

FS Vurdere du det som en mulighed at lave fælles aftaler med virksomhederne, der så benytter danske arbejder, som så til gengæld går til en mere konkurrencedygtig løn?..... lund og staun..... ugens tilbud og det hedder 145kr/t og så får i håndværkere til det, så skal vi nok snakke med vores medlemmer om det, men så kommer de i arbejde, i stedet for at i er nødsagede til at gå ud og tilbyde nogle mindstelønnen.

JA: Det betinger jo så at vi skal forklare vores medlemmer at de skal gå ned i løn så skal vi forhandle deres løn ned.

FS: dem som måske er arbejdsløse allerede eller skifter arbejde hver tredje måned fordi så bliver de fyrret.

JA: Jeg tror aldrig nogen sinde jeg vil kunne holde til at gå ud og forhandle lønnen ned.....

FS: Hvad med så til dem som siger ellers nej tak, vi har nogle der går til 125 så må i gerne bliver siddende hjemme på sofaen?

JA: Jeg ved ikke hvad jeg skal sige til det.... Det er ikke vores opgave at forhandle noget ned af. Vores opgave har altid været at forhandle op da.

34.20

FS: Men hvis alternativet er at de sidder der hjemme.

JA: prøv at se de andre virksomheder hvor folk går ned i løn SAS... det hjælper et lille øjeblik.... Alle de steder hvor de går ned i løn det hjælper ikke, det er ligesom at pisse i bukserne.

FS: Men hvis du kan hive 5-10 % på lønudgifterne når du skal byde på et stort projekt og den bliver vundet på laveste pris, så vil jeg da sige at hvis du kan sikrer dig arbejde til dine folk i to år pga. det projekt.

JA: Men du kan jo ligeså vel vende den rundt og lad os tage fat en andet sted, det sted som er påvist adskillige gange, at den danske byggeledelse er så tomelumske at de ikke kan finde rundt i det, og det er det der koster penge. Det er der af mange af hurdlerne ligger det er bevist i den ene undersøgelse efter den anden. Og så er vi over på dit bord.

35.30

FS: Men jeg ser bare stadigvæk at hvis jeg skal give et tilbud på et projekt og ham der jeg konkurrerer med nu ved jeg at han har hentet 10% på lønningerne så taber jeg, så kan jeg regne nok så meget og jeg kan ringe nok så meget til tømrerhandlen og få nok så meget billigt parketgulv, hvis han henter 10% på lønningerne så har jeg tabt. Så står der 50 mand eller flere som man siger til, i behøves ikke komme på mandag.

JA: ja det er jo rigtig, jamen hvad skal vi sige det kontrapunkt kan vi kalde det det. Men jeg vil stadigvæk fastholde at det kan ikke være vores opgave, glidningen sker nok hvis den skal ske. Udbud og efterspørgsel det regulere det jo, og du kan se at vi har masser af kollegaer der kommer ud til en laver løn en de egentligt gik til før, så det er der.

36.40

FS: men er det så ikke et spørgsmål om at man kan være foran, i stedet for at de siger vi kan ikke følge med her og vi henter 20 polakker her op.

JA: Jeg tror aldrig nogensinde at du vil få en situation hvor du vil kunne stoppe det med det, fordi så vil den grænse som de ligger på bare rygge længere ned, så vil det bliver et spørgsmål at jagte bunden.

FS: men du har da en mindsteløn.

JA: ja hvem siger at den er fast, den kan forhandles den anden vej også. Så det kan blive et spørgsmål om at jagte bunden, i stedet for at jagte det optimale.

37.20

FS: Jeg kan godt se at der er visse vilkår og visse levestandarder man skal overholde og det syntes jeg da bestemt også, men går man går man arbejdsløs så er du nede ved bunden allerede.

JA: Enig, der er måske også en anden ting man kan ligge i det, det har aldrig været fagforeningens stærke side at lave en ihærdig indsats for dem der går arbejdsløse, ud over at forsøge at skaffe dem et job. Og forsøge at lave andre tiltag det er sgu ikke mit indtryk at man har arbejde så meget med det. A-kasserne de laver noget fordi de er jo statens a-kasse de administrere.

Men fagforeningen som sådan, der skal man jo huske at ligge et skel ned imellem, det har man ikke set som opgave, fordi hele grundfundamentet under fagforeningen det har jo været at forbedre forholdene og ikke gøre dem rigere, og så ved jeg godt så kan der være, det skisme der at der er nogle der står på sidelinjen i det spil her. Men hvis først man slipper og går over og forhandler på den side så tror jeg bare at man vil trække de andre med ned.

Akkord system.... Lønudvikling... det er sgu ikke vores opgave at forhandle ned af.

39.05

FS: Men har i så nogle anbefalinger til dem der ikke kan eller dem som bliver fravalgt? Og dem som går hjemme? Pga. der er alternativer til en lavere løn.

JA: De alternativer der bliver ridset op lige for tiden det er uddannelse, dem der falde ud af systemet de bliver sendt af sted.....

Et eller andet sted så kalder man sig selv for en solidarisk forening, men samtidig med som sagt så må vi erkende at vi primært arbejder for dem der er i den stærke ende, i forhåbninger om at hive de andre med op.

FS: Nogle egner sig ikke til at læse videre..... ... man har nogle korter opkvalifikseringer der kan hjælpe... men derfra og så skal give dem en formands stilling eller på anden måde op og arbejde med ledelse, det har de ikke lyst til eller på anden måde evnerne til. Er der ikke ligesom en begrænsning for hvor mange man kan få opkvalificerede?

JA: ... mennesker er forskellige..... vi har da kollegaer der kan være alle steder, bare ikke så lang tid af gangen.

.... Evner og attituder..... forskellige mennesker....

FS: hjælper der at opkvalifikere?

JA: ved ikke noget generelt.....

Uddannelses kortet..... Har ligeligt at se til... evt. adgang til byggepladsen....

Flotte avis artikler

44.50

JA: Du går til kniven der,

FS: har ikke alle svarene på det hul.... Siger altid underbetaling

JA: der er underbetaling og underbetaling i 98% af tilfældene.....

Banditter i habitter.

46.00

FS: vurdere du at ligesom man har i Norge hvor man har en almengørelse, vil det kunne gøre en forskel?

JA: der er plusser og det er minusser ved det, hvis du kigger på de norske arbejdspladser.... De var der oppe.... Til min.

Norske løn.... I er danske polakker fordi de går så lavt.

47.05

FS: men vil det ikke dæmme op for mange af underbetalingerne, og skabe et niveau der ligger højere.

JA: jeg går sgu også lidt ind for den, men der er flere forskellige vinkler på den.... De 99% forbryder vil stadigvæk være der.

Hvis du lovgiver dig ud af det så vil fagforeningerne jo lidt koblet af forhandlingen..... kontaktfladen mellem organisationen og arbejdsgiverne ville forsvinde en lille smule.... Så der ikke er den der direkte kontakt. Jeg tror at vores leder her i fagforeningen de frygter den lidt samtidig med at de godt kunne se nogle fordel ved den. Malerne har argumenter meget for det, men de andre har sagt nej, og jeg mener det har noget med opblødningen af forhandlingskraften.

For hvis først man laver det til lovgivning så skal der egentlig kun en Lars Lykke til i tre måneder så kan der være lavet ændringer så der ikke længere er forhandlingsret for organisationen. Og det er ikke vores interesse.

.... Målet med to parter..... dem der køber og sælger må aftale prisen... det regulere sig selv....

50.05

Men i stedet for at man siger at det regulere sig selv, så kunne man tage initiativet på forhånd, du kunne bruge det samme argument overfor dine medlemmer, det kommer til at regulere sig selv. Hvor du har valget mellem at blive valgt fra eller så gå ud og sige det her det vil jeg råde sig til på en anden måde, for så har du et job.

JA: Jamen man kan strø mange tanker omkring det, man kunne også sig at..... alle skal være leder... og så er det kun polakker der laver det hele.

JA: lokomotiv og bremse vogne.....

51.40

FS: vurdere du at der stilles krav nok til BH og investoere ift. de krav der stilles til entreprenørvirksomhederne angående brugen af udenlandske arbejder? Det er sjældent BH stiller krav....

JA: Der bliver skrevet en masse... regionen...hjørring kommune skriver en masse ind i deres udbud, men en ting er at skrive det ned, en anden ting er at få det effektueret, de har problemer med at få det, taksforse... for at lave en kontrol. Fejl at skrive danske forhold..... arbejder på et stykke papir.... Men kommunerens evne til at kontrollere.... Skurby i Aalborg øst..... ingen tilladen til at opstille den, men der sker ingen ting.

Det er kontrollen den kikser ved kommunen konstant..... hele tiden og så igen... de har ikke kapaciteten...

De vil gerne signalere det rigtige....

55.40

JA: jamen jeg tror da at de er begyndt at tage opgaven mere til sig, det er ved at gå op for dem.... Se på computeren... alle dem der snyder....

1.01.40

JA: jeg regner med at vi skal oprette fast kontor derude, sygehuset.....

FS: men det er konsekvent underentreprenørerne nogle led ude der er problemet?

JA: jeg ved det sgu ikke.. lader de som om... eller er det et uheld.... Jeg betvivler faktisk om det var et uheld med knudsgård.....

1.08.25 ca.

JA: Ude hos Lund & Staun, trykkede de deres folk til at gå ned til 140 i timen, og så akkord derpå. Vi hjalp dem så med opmålingen i starten, og fik også et par af dem uddannet i at måle tingene op selv. Så de kom op på ca det samme niveau igen. Det resulterede så i at folkene blev mere skarpe på at holde mester op på at få materialerne til tiden, og der blev en mere skarp opdeling hvor de holdte hinanden oppe på tærne. Men de (Lund & Staun) fik jo det de efterspurgte, de blev mere konkurrencedygtige.

Appendiks 1.4. Transskription af interview med Henrik Holm

Henrik Holm 21.10.13

Spørgsmål til Henrik Holm

1. Vurdere du at konkurrencen i bygge og anlægsbranchen er blevet mere global? Hvor flere udenlandske virksomheder eller underentreprenører er kommet ind på markedet?
2. Vurdere du at det bliver mere udbredt i fremtiden at danske virksomheder benytter udenlandske arbejder for at være konkurrencedygtige?
3. Vurdere du det som et problem at danske virksomheder ansætter udenlandske arbejdere til mindstelønnen for at være konkurrencedygtig overfor fx tysk, polske og italienske virksomheder?
4. Hvilke erfaringer har du med udenlandske virksomheder har underbudt jer på danske projekter?
5. Vurdere du at I har visse konkurrencefordele overfor udenlandske virksomheder? som fx lokal tilknytning og kendskab?
6. Hvor vigtig er det for Jer at være konkurrencedygtig på jeres lønudgifter? Er der andre faktorer der spiller en større rolle?
7. Vurdere du at I er nødsaget til at benyttet de sammen tiltage som jeres konkurrenter? Fx udenlandsk arbejdskraft, hvis de benytter den mulighed?
8. I hvilken grad benytter I udenlandske underentreprenører og arbejdere?
9. Har I overvejet muligheden i at opdeling jeres ansatte, i et A og et B hold, for at minimere lønudgifterne?
10. Vurdere du at det er en udfordring at få danskere i bygge og anlægsbranchen til at arbejde til overenskomstens mindsteløn? Hvilket udenlandske arbejder gerne vil?
11. Vil du vurderer det som et problem hvis danske håndværkere bliver nødsaget til at gå ned i løn for at være konkurrencedygtige? Eventuelt gå ned til mindstelønne?
12. Vurdere du at danske håndværkere kræver en for høj løn i forhold til mindstelønnen? Og derved benyttes udenlandske arbejder der gerne vil arbejde til mindstelønnen?
13. Vurdere du at fagforeningerne kan være hæmmende for Jeres mulighed for at være konkurrencedygtige?
14. Vurder du at fagforeningerne kan fortsætte med at agere på den måde de har gjort frem til i dag?
15. Er der et hul i systemet, som fagforeningerne ikke forholder sig til?
16. Er I villige til at give afkast på nogle procenter for at have danske håndværkere? Eller er de finansielle mål vigtigere?
17. Vurdere du at danske entreprenørvirksomheder undlader at tage et socialt ansvar, og fokusere mere på at være konkurrencedygtig?
18. Vurdere du at investorer og bygherrerne vender det blinde øje til, overfor hvem der udføre arbejdet, hvis de kan få mere for deres penge?
19. Vurder du at der stilles nok krav til investerne og bygherrerne? I forhold til de krav de stiller til entreprenørvirksomheder omkring brugen af udenlandske arbejder?

00.10

FS: Vurdere du at konkurrencen i bygge og anlægsbranchen er blevet mere global? Hvor flere udenlandske virksomheder eller underentreprenører er kommet ind på markedet?

HH: Ja både og kan man sige på de opgaver vi selv byder på her i nordjylland der syntes jeg sådan ikke at vi oplever end hel masse. Jeg er godt klar over at kommer man lidt længere syd på og på sjælland og på de kanter så er der nok nogle udenlandske firmaer der etablere sig i danmark men det er ikke nogle vi har set i en direkte konkurrence her oppe i nord. Men det kan selvfølgelig godt være at det kommer fordi der er så mange ting der kommer lidt senere i nordjylland end det kommer så mange andre steder så det kan sagtens være at det kommer. Men på hele underleverandørsiden der findes det jo i langt højere grad hvor og det er jo særligt inden for nogle bestemte brancher kan man sige der er det jo velkendt at det er udenlandske firmaer som etablere sig i danmark så på den del er det blevet mere globalt så lige på de opgaver vi byder på som hoved og totalentreprenør der har vi ikke set sønderlige udenlandsk konkurrence endnu.

FS: Men kan det også have noget med størrelsen at det ikke tiltrækker?

HH: Det kunne det sagtens og man kan sige at det bliver nok først prøvet af når der kommer noget udbud på det nye sygehus det er nok der at der kunne være en chance vil jeg sige for at der kommer. Men altså så alligevel eksempelvis på musikkens hus var der jo ikke nogle udlændige på den entreprise vi bød på og den havde da en vis størrelse. Men en enkeltstående opgave er givet vis heller ikke nok til at man ønske at etablere sig specifikt i området. Og vi kan jo også se at nogle af vores større danske konkurrenter som mere eller mindre ikke er her i området de er i hver tilfald ikke etableret med kontor og lignende men kommer måske hvis der er noget der er virkelig er noget.

FS: så holder man sig mere til midtjylland og sjælland?

HH: Det syntes jeg det ser ud til.

02.50

FS: Vurdere du at det bliver mere udbredt i fremtiden at danske virksomheder benytter udenlandske arbejder for at være konkurrencedygtige?

HH: ja det tror jeg det bliver men det bliver måske også en nødvendighed fordi det kan jo blive en mangelvare med håndværksuddannede arbejdskraft så derfor kan det jo godt bliver en nødvendighed.

FS: Sempelthen af nød?

HH: Ja det tror jeg skaktens det kan være og jeg tror bare det er spørgsmål om at vi er nød til erkende at vi er nød til at se tingen i et lidt større perspektiv og at det over tid ikke er noget usædvanligt i at en byggeplads er en international arbejdsplads det tror jeg.

03.50

FS: Vurdere du det som et problem at danske virksomheder ansætter udenlandske arbejder til mindstelønnen for at være konkurrencedygtige overfor fx tyske polske eller italienske virksomheder?

HH: Hvis de er ansat på reale vilkår så kan jeg sådan ikke se at det er et problem så syntes jeg sådant at der et fair nok. Og jeg ved heller ikke om det så meget er i forhold til der hvor der er udenlandsk arbejdskraft men ellers er det jo også for at gøre sig skarpere i forhold til den konkurrence der er internt mellem danske virksomheder. Jeg er umildbart af den opfattelse at hvis man har ansat udenlandsk arbejdskraft hvis det foregår efter gældende regler hele vejen igennem jamen så kan jeg ikke se at man kan have noget imod det.

FS: men det er ikke nået til en nødvendighed endnu for at være konkurrencedygtig hvert ifald ikke heroppe at man kan se at der er nogle der har nogle fordele og hvor i tænker jamen så er vi nød til at følge med?

HH: nej dertil er vi faktisk ikke nået endnu jeg vil nærmere sig at der hvor vi har det har ikke været aktuel endnu men der hvor vi har før visse sager har drøftet om det kunne være aktuelt. Der har det sådan set mere været af nød end af lyst fordi det har været et spørgsmål om at vi sommetider har formodet at det er vanskeligt at skaffe tilstrækkeligt med arbejdskraft.

FS: jamen er det på grund af kvalifikationer eller er det fordi der simpelthen ikke her hænder nok?

HH: Det er jo selvfølgelig kvalifikationer men også sådan til dels hænder men det skulle jo også helst være folk med en vis erfaring og med visse kvalifikationer indenfor det fag som nu mangler folk og jeg tror helt sikkert at det bliver det kan bliver aktuelt krav. At man mangler kvalificerede arbejdskraft på fx beton arbejde.

FS: Er det så også et spørgsmål om at så tager man et helt sjak ind eller to eller tre sjak som vi ved der kan levere varen i stedet for at søge 100 folk igennem for at finde de 10 vi skal bruge?

HH: Ja det kunne det sagtens være fordi en ting kan være at hvis man finder de 10 hvis man gør det på den måde hvor man finder de 10 man tror er de rigtige det viser sig ofte at det er de otte af dem så måske og det er de to så ikke. Og så er du så nogle stykker igennem inden du så har sjakket og så er problemet i branchen er jo at holde en kontinuerlig drift og i og med at det er næsten umuligt at holde det 100% fordi vi bestemmer ikke selv den enen opgave afløser ikke sådan lige den anden altid. Det gør at nogle af dem vi har fundet frem til af gode folk jamen de kan af forskellige grunde forsvinde til et andet firma i løbet af en periode og så kan man risikere at når man så skal i gang igen så er det sådant forfra igen. Så dem man egentligt have fat i og som var dygtige så er de væk og så kan man risikere at skulle starte forfra.

Der er det jo klart nemmer hvis man har nogle hele sjak som man ved hvad står for.

07.50

FS: så hyre man dem ind?

HH: Ja og så kan jeg da godt forestille mig at i hvert ifald over tid at så bliver det mere det man kigger på hvor deres pas er udstedt henne.

Men jeg tror stadigvæk at sprog barrieren er et issue som gør at det ikke er bare sådan lige at lade udlændinge afløse danske håndværkere.

FS: jeg syntes bare at man ser så har de selv en forman eller sjakbajs med som så taler det lokale sprog eller i hver til ifald har en vinkel ind om det så er engelsk tysk eller i nogle sammenhæng dansk også?

HH: Jamen det er jo rigtige og det er selvfølgelig nok også det der skal til kan man sige. Det er bare i hvertifald i vores forretning noget andet at vi skal vende os til fordi i vores forretning der kan alle mine projektledere de kan gå ud og snakke med hver enkelt håndværker vi selv har ansat. Fordi det er ene danskere der behøver man ikke og skulle igennem nogle for at give en eller anden lille besked det er vi vand til at det kan vi gør til alle og der bliver noget man skal indstille sig på hvis alt lige meget om det er at man skal fortælle at der kommer at betonen er forsinket en halv time et eller andet praktisk. Det er vi jo ikke vand til at det skal gå igennem en forman nødvendigvis der kan blive noget det man skal vende sig til hvis det er udlændige.

09.50

FS: hvor vigtig er det for jer at være konkurrencedygtig på jeres lønudgifter? Er der andre faktor der spiller en større rolle?

HH: Altså så er det selvfølgelig meget vigtig at man er konkurrencedygtig på sine lønudgifter. Men det er jo mere komplekst end som så fordi hvad er det at være konkurrencedygtig på lønudgifter det er jo ikke nødvendigvis kun hvad man udbetaler i løn det er også hvad man får produceret for den løn. Der kan man sige at det er jo nok der i hvert i fald de bedste danskere kan konkurrer der er at det kan godt ske at de skal have en højre løn men de producere måske også mere pr time end dem der går til den lave løn. Så det at være konkurrencedygtig på sin løn ja det er selvfølgelig meget vigtig fordi det er en stor post i et projekt men det er mere end bare om du udbetaler x kroner eller y kroner pr time det er mere end det.

Altså man kan sige at vi kigger sådan set mere på hvad er det det bør koste for at udstøbe en m³ beton fx og når vi så er der hvor vi mener hvad det kan gøres for eller har erfaring med at det kan gøres form så er vi jo sådan i næste led ligegladd med om det så bliver gjort af per eller poul eller en fra et andet land. Det er mere vigtigt at de sådan set er gode til det de skal beskæftige sig med.

12.10

FS: det er bare fordi jeg syntes at lønspørgsmålet bliver hele tiden trukket op med det her med mindsteløn og hvor niveauet ligger i forhold til det ene eller andet og hvad man kan få danske håndværkere til at gå til. Og hvor motiverede og fleksible man nu er. Det er bare om man siger at de 10% dem kan man hente på god planlægning, forhandling af materialer eller en heldig vinter så det kan vi godt acceptere at det ikke er så nødvendig for os.

HH: det har været vores opfattelse indtil nu at det vi laver det er også med det håndværksmæssige forbundet med en kompleksitet det gør at det kræver visse evner af dem der skal udføre det og derfor har vi været af den opfattelse at det

som vores kendte gode folk de kan producere selv om det så er lidt dyre umildbart så producere mere end hvis man skulle antage dem man kan antage til mindstelønnen.

Jeg kan godt se at hvis man skulle grave en rende i jorden fra a til b så kunne man nok ligeså godt have ham til mindstelønnen frem for at have en dansker der skal 30 % mere i løn. Men vores opfattelse er at det vi laver er så meget mere komplekst at der er situationen en anden.

14.00

FS: Også ved nu bliver der bygget så mange kollegielejligheder hvor de har noget reelt monteringsarbejde hvor det er x antal totalt ens lejligheder. Hvor så kan det godt ske at der skal noget faglighed til men hvis du har lavet fem ens lejligheder så kan du nok godt finde ud af at strø et gulv op og sætte de gipsvægge op. Så ligger der da i gentagelse effekten en oplæring i sig selv.

HH: Ja det kunne der sikkert godt gøre vi er bare ikke nået der til hvor vi har set det som værende et sted hvor vi kunne bringe os sønderligt foran fordi selv om det så er det samme og det samme en hel del gange jamen så er der stadigvæk noget planlægning af opgaven sådan fra dag til dag grundet andre entreprenører på pladsen kontakt til leverandøre og alt muligt andet der gør at det er. Altså vi har ikke endnu vurderet at vi har kunne opnå en sønderlig økonomisk gevinst ved at prøve at finde et sjak til mindsteprisen.

15.30

FS: Vurdere du at i er nødsaget til at benytte jer af de samme tiltag som jeres konkurrenter?

HH: ja det må man umildbart sig ja til selvfølgelig hvis det er noget der er inden for lovens rammer så ja. Og der kan jeg jo se at det gør vi jo andre steder i landet også i NCC altså bruger udenlandsk arbejdskraft men der har jeg sådantset unde at være helt nede i detaljer mest indtrykket af at det er egentligt et spørgsmål om at kunne skaffe hænder nok.

Altså her oppe i nordjylland der har jeg ikke sådan umildbart et indtryk af at vi konkurrere mod nogle som i særlig udstrakt grad bruger udlændinge til det der er deres kerneydelse altså jord og beton, murer og tømrer arbejde. Det er ikke sådan lige det der er mit indtryk.

Men det er klart at erfare man at der er nogle der begynder at gøre det og at de tilsyneladende har succes med det jamen så kan vi jo alle blive nød til at kigge på det også.

17.05

FS: simpelthen for at følge med?

HH: Ja selvfølgelig kan man det. Men altså umildbart så er det ikke noget jeg har tænkt mig at jeg vil være den første til at springe ud i. Slet ikke når vi operere med sådan nogle i det store billede med nogle lidt mindre opgaver fordi så er der for lidt gentagelser og for lidt ensartede hed til at det er noget jeg i hver til fald tror er det store og komme efter der er den store gevinst i.

17.55

FS: har man ikke gjort sig overvejelserne om det her med at være foran eller være firstmover eller hvad man kalder det. Men hvis man siger at det om fem eller 10 år så er det standarten for at have kvalificerede folk. Der er da en omstilling i en virksomhed hvor man skal til at og du sagde at projektlederne kan snakke med alle håndværkerne er det ikke nogle tanker man har gjort sig?

HH: Jo men vi syntes måske nok at vi er firstmover på mange ting men det er ikke noget jeg umildbart kan se den store konkurrencefordel i at være på forkant og være den der går forrest. Fordi jeg kan ikke på de fleste almindelige opgaver vi har at der er nogle konkurrencemæssigfordel i fordi selv om du så sparre 30-40kr pr time så er lønsummen ikke stor nok på de opgaver vi har på de fleste af dem i hvert i fald ikke stor nok til at selv om du så sparre 10% eller hvad det nu giver. For mig er der mange andre steder hvor man kan sætte ind og effektivisere bedre fordi at i hvert i fald hvis man har nogle dygtige danske håndværkere så kan de noget mere. Det er i hvert i fald det jeg lytter mig til når jeg høre hvad de andre kollegaer har i NCC som bruger udenlandsk arbejderkraft så har de jo nogle udfordringer med det som også er forbundet med omkostninger. Men forskellen er bare at de arbejder måske med et beton projekt hvor de har 150 time-lønnet på en plads hvor jeg på de store pladser har 40 og det er der den store forskel er sådan som jeg ser det.

Man jeg kunne sagtens forestille mig at sygehuset bliver den første nordjyske sag hvor man kunne forestille sig at der skal så mange hænder i gang selv om det så er etape opdelt der kunne det måske godt blive et must for bare at kunne skaffe hænder nok.

Men der er vi jo så begunstigede af at vi kan trække på de erfaringer vi har andre steder i vores forretning. Så der læner jeg mig lidt op ad det kan vi sige.

Så det er... vi følger jo selvfølgelig verden omkring os hvad der bliver skrevet og hvad andre gør. Men det er ikke sådan at jeg tænker at det her det skal vi til og i gang med for at være foran. Det er ikke den vej jeg ser at vi kan vinde mest på konkurrenceevne.

21.25

FS: vil der også være et aspekt af unødigt presseomtale i nordjylland hvis en af de store spillere sådan for alvor gik ud og begyndte at benytte udenlandske underentreprenører og udenlandske sjak så ville man komme i noget unødigt medie omtale.

HH: ja ja der er ikke nogen tvivl om at jo er en at de store issue det er det med pressen og medierne og uheldige sager også fordi nogle gange kan der komme sager i medierne som får den vinkel som mediet ønsker den skal have og det er måske ikke altid helt fair fremstilling. Men det forhindre bare ikke at vi er nød til at være ekstra varsom fordi vi er en af de store og måske en af dem der har klaret os bedst her de seneste år. Så vi er ret bevist om at vi skal være forsigtige.

23.00

FS: har i brugt udenlandske underentreprenører eller arbejdere her oppe?

HH: nej vi har ikke haft udenlandske arbejdere det er meget begrænset hvad vi har haft direkte af underentreprenører.

Men vi har så sager hvor vores underentreprenører har udenlandske underentreprenører det er sådan fx på nedbrydningsentreprise der er det meget brugt det er også meget brugt på facadepus. De er så også mange gange bedre til det en danske murer er så ud over at der måske er noget økonomi i det så er der også noget fagligt i det fag. Det er der hvor vi har arbejdet mest med det hvor vi haft det tættest på. Det jeg tænker hvor vi har haft det tættest på er en dansk badekabine leverandør der have ene udenlandske entreprenører, der så lavede finish på badeværelser.

Det er nok der hvor det har være tættest på men hvor vi stadigvæk har haft det her med at sikrer at de får løn efter gældende overenskomster nu er i orden.

FS: Var det et krav fra i satte op til underentreprenøren eller det vidste han godt det var under de forhold han skulle ansætte sine folk?

HH: Ja det vidste det her firma at det var sådan det var og der var heller ikke noget at komme efter der var ingen der fandt anmærkninger på nogen måde.

Så det gik sådan set ganske fornuftigt men det var sådan set også en dansker det ejede firmaet så der var ikke det sprogmæssige en hel masse i det selvfølgelig er der lidt med det praktiske der er lidt bøvl når dem der går ude på pladsen ikke fatter et kuk af hvad der foregår på dansk men det kan da lade sig gøre.

26.15

FS: Har i overvejet muligheden i at opdele jeres ansatte i A og B hold?

HH: Nej hvis jeg sådan skal svare helt kort men det er nok noget branchemæssigt der ligger i det og måske noget fagforeningsmæssigt vil jeg nærmere sige. Det er altid nemmere at give nogle andre skylden. Men det er jo sådan fagforeningsbestemt syntes jeg at hvis man er beton arbejder så får man det samme i løn alle sammen sådan har det jo været og det er sådan set lige meget om du har en beton arbejder der har 20 års erfaring og kan planlægge og kan læse tegninger og så er han i sjak med en der er hentet ind fra gaden i går som var skraldemand i sidste uge.

Det ligger ligesom i kortene at de skal have det samme i løn sådan er branchen og sådan har den altid været. Og det har undret mig alt den tid jeg har været i branchen at det foregår sådan fordi selv hos os på fusioner niveau så er det jo alment kendt at vi ikke får det samme i løn. Det forhandler man selv og det har noget med erfaring og kompetencer at gøre hvad man får i løn.

Men sådan er det ikke hvis man er med i en akkord mærkeligt nok.

28.15

FS: jeg var nede og snakke med fagforeningen og de sagde så at det var begyndt at blive brugt og det var specielt hvis du havde projekter og lignende hvor du havde noget nedbrydning i starten så havde man nogle til på pladserne oprydning så kunne man lave en opdeling der hvor der var noget arbejder som ikke nødvendigvis ikke alle dansker har stor interesse i. og hvor det ikke kræver den store faglighed for at udfører. Men det er ikke noget i har brugt endnu?

HH: nej ikke sådan rigtigt. Jeg kan godt sætte mig ind i tankegangen men det er ikke noget der er sønderlig praktiseret altså der kan godt komme pladser hvor vi har sjak der arbejder i akkord og så er der ved siden af en to tre af dem vi kalder byggepladsfolk som lave alt forfaldende arbejde som ligger udenfor akkorden.

Det er så det tætteste vi kan komme på en lille smule opdeling men det er ikke noget der er særligt udbredt.

29.50

FS: de stillinger der før hed arbejdsmand. Men det er ikke blevet til det her oppe endnu

HH: nej og det er jo ikke tager du inden for murerfaget hvor der er murer og så er der murerarbejdsmænd jamen de deler jo akkorden så der er der ingen forskel.

Så det er ikke noget man har haft. Men jeg syntes da at det kunne være en godt ide hvis man fik det og særligt hvis fagforeningerne var lidt fortalere for det eller var dem der bragte det på banen.

Så kunne jeg sagtens se det fordi der er helt klart en kæmpe forskel på hvad de burde få i løn håndværkerne. Så individuel løn over en bred kan det syntes jeg ville være en fantastisk god ide hvis man kunne begynde kigge på det også inden for håndværkerne.

30.40

FS: men det vil dan given en forfærdelig masse bøvl i forhold til en akkord der handler man jo lidt mere med et sjak.

HH: Det er jo der udfordringen er men det er så fordi jeg vil tro at over halvdel af vores udbetalte lønkroner det er ikke akkorder det er på timeløn. Så der er det jo nemmere.

31.20

FS: vurdere du at danske håndværkere kræver en for høj løn i forhold til mindstelønnen? Og derved benyttes udenlandske arbejder der ofte gerne vil arbejde til mindstelønnen.

HH: Kræver en for høj løn, det er vel ret naturligt at man gerne vil have en så høj løn som overhoved muligt det vil de fleste mennesker jo gerne. Så det er der jo sådan set ikke noget forgjort i det jeg sådan har mest imod det er sådan set det der med at laveste fælles nævner bliver trukket op og får for høj en løn.

Hvorimod ham der sådan set tjener mest til sjakket selv om det er timelønsarbejder så lave de fire mand der går sammen heller ikke det samme de tænker ikke lige meget alle sammen. Der er altid en der går en lille smule forrest og en der planlægger osv. Der er det som nok min opfattelse at dem der er dem der levere mest ind de får sådan set måske lidt for lav en løn i forhold til have de egentlig tjener til sjakket men det er jo for at hæve laveste fællesnævner med op.

Så for høj løn... de går nok bare efter at får så høj en løn som markedet kan give dem. Og det har jeg sådant svært ved at fortænke dem i jeg syntes bare at det er underligt at dem der gør det og dem der gerne vil det der er også nogle af dem der er rigtig dygtige men hvorfor er det så de vil spæde til for at få ham der kom ind fra gaden i går få hævet ham op i løn det syntes jeg at det er der at man udbetaler for høj en løn. Hvis man kan sige det sådan.

Derfor hvis man kunne finde en måde at opdele i A og B hold som du kaldte det eller hvordan man nu vil opdele det kunne sådan set være ganske glimrende.

34.00

FS: Men kan man ikke tænke at det kan gå ud over motivationen? Meget af akkorden den er jo bundet i at folk ved at hvis de ikke laver noget så får de ikke særlig meget i løn og derfor laver de noget og det er til at regne med og man kan sætte nogle priser lidt mere fast i forhold til på timeløn. Hvis man deler det op så misser man da noget af det?

HH: Ja det gør man da så lang tid at... eller man kan sige at en af årsagerne til at man gør det det er jo fordi at i branchen så er velkende at enhver frokost pause i skuret det bliver brugt til at diskutere hvad man får i løn og hvad man ikke får og hvad man burde få. Hvorimod hvis du sidder her inde ved os så snakker vi aldrig i hvad jeg får i løn og hvad får mine medarbejdere i løn og mine medarbejder få heller ikke det samme. Men jeg har ikke indtryk af at de ikke yder hvad de kan enten for at leve op til det de får eller og forsøge at gøre sig bedre og stige i løn og stige i grader.

Det er ligesom ikke den måde man gør tingene på.... Dem der sidder sammen i et skur de ved jo hvad de hver i sær får i løn det er ligesom almindeligt kendt at det skal man dele med alle mulige andre. Ligeså snart du er i alle andre brancher næsten så er det mere eller mindre en hemmelighed hvad du får i løn.

FS: Men er det hos fusioneransatte ikke også nogle andre knapper du trykker på for at motivere folk? Hvor det på en byggeplads der har lønnen en stor faktor for motivationen det har det ikke så meget for folk der har en mere fuktioneragtig stilling. Det vil simpelthen gå ud over hvor meget folk yder hvis du skære dem for meget i løn.

HH: ja ja det kan man sige men de skulle jo stadigvæk gerne have løn efter hvad de yder så jo mere du yder jo mere skal du også have i løn stadigvæk.

FS: selvom det er timeløn?

HH: det skulle man jo sådantset gerne det skulle jo gerne være et system hvor selv om du får mindstelønnen når du starter så skulle du jo gerne vise så meget arrangement og levere så meget at du stille og rolig stiger i løn så du kommer op på niveau med de andre som har været der i 20 år over tid. Det skulle jo stadigvæk gerne være en motivationsfaktor. Så det burde men det er en hel branche ændring altså en kultur ændring det skal til.

37.00

FS: men jeg syntes bare at når man ser på... håndværkerbranchen og sammenligner den med andre brancher hvor man siger er har du mindstelønne i detailbranchen det er ikke mange der ligger sønderligt meget over det og det er ikke til diskussion på samme måde. I håndværkerbranchen hvis de ikke får 30 kr mere end mindstelønnen så er det fordi du mangler en arm eller sådan noget.

At man har en lidt mere forkælet branche hvor du har haft nogle spillere der er stærke eller nogle fagforeninger.

HH: jamen det er nok rigtig at der har været nogle ting der har spillet ind der. Så kan man jo altid diskutere om nu mindstelønnen den er passende eller om den ikke er det ved jeg som ikke. Men ellers så har du da ret i at branchen kan godt virke forkælet.

Og det har den nok også været men altså man kan jo se et det har en lille smule med udbud og efterspørgsel at gøre. Fordi vi har jo ikke de sidste to tre fire år siden krisen satte ind har vi jo ikke oplevet det løn pres som man gjorde i 2006-2009 på håndværker siden.

FS: hvor de spurgte om mere eller så skred de?

HH: Ja ja eller så skred de bare den situation har vi jo slet slet ikke være i det er vores opfattelse at lønniveauet har været status quo de sidste to tre år hvor der ikke har været det pres på lønnen som der var tidligere så det har selvfølgelig en lille smule med udbud og efterspørgsel at gøre.

Og det tror jeg sådan set at så længe vi ikke får flere håndværkere uddannet så tror jeg da sådantset stadigvæk at man kan rende ind i det problem med mindre man får udlændinge til eller at man får hele europa som arbejdsplads.

Det lyder så negative at bare fordi det er udenlandsk arbejdskraft så er der ligesom noget negativt forbundet med det. Jeg ser det egentligt mere bare som et markedet der bliver endnu større og det kan måske så være med til at gøre at der bliver bedre balance mellem udbud og efterspørgsel.

Fordi at det er da klart at når man har haft sine ture med fagforeningerne og det ene og det andet i forbindelse med akkord opmålinger og lignende jamen så syntes man da selvfølgelig at det er en forkælet flok man har. Jeg syntes bare at det er unuanceret at gå ind og sige at vi har bare en forkælet branche fordi jeg syntes stadigvæk de dygtigste i hvert i fald af dem vi har jamen de kan sagtens tjene den løn de får. Og den kunne måske også være fem procent større men der er også nogle der skulle have 50 kr mindre i timen fordi de tjener egentligt ikke mere.

Det ved jeg ikke hvordan man... hvordan skal man sige... gjort det ligesom det er i alle andre brancher hvor en løn den er individuelt uanset om.

40.25

FS: Men er det ikke også fordi fagforeningerne i bygge og anlægsbranchen har været utrolig stærke hvis du sammenligner den med detailbranchen de har jo ingen magt...

HH: ja det tror jeg du kan have helt ret i. Men det ved jeg ikke hvordan man får taget den fra dem det er de nok ikke interesseret i selv at give en helt masse der. Men det kunne jo også være derfor at der er nogle der på den side ikke er særligt interesseret i at der kommer for mange ind syd fra der kan levere en håndværker ydelse.

41.25

FS: vurdere du at fagforeningerne de kan være et hæmmede aspekt for at i kan være konkurrencedygtige.

HH: ja det kan man jo godt sige at det er eller de kan være men det er jo hele branchen de ligesom ligger sig ind over ved at de har så meget magt som de har. Det kunne jo godt være at hvis de ikke havde det at man havde lidt mere differentieret tilgang til tingene.

FS: men kan man ikke argumenter at fagforeningerne med den magt de har ligesom har gjort branchen ukonurrencedygtig ved at holde lønne oppe og lignende?

HH: Jo det kan de godt men man skal jo så nok have argumenteret ind i et større perspektiv fordi det skal jo så munde ud i at det er for dyrt at etablere virksomheder og bygge virksomheder i danmark af den årsag.

Fordi man kan sige at det gør det jo ikke... deres magt gør jo ikke nogen forskel i forhold til mig eller en af mine konkurrenter. Vi har de samme vilkår for at holde til og skal byde på at etabler den virksomhed. Men kva. **At vi er nød til at give så meget i løn kan det være at virksomheden vælger at ligge sig i tyskland eller i polen på den måde kan det have meget stor indflydelse.** Hvis det er fordi det er kunstigt højt niveau.

43.40

FS: Men jeg tænker også at det lige nøjagtigt er det fra mindstelønnen og op til reale danske lønninger der bliver ligesom et hul hvor når fagforeningen bliver ved med at skubbe lønniveauet at det skal ligge det stykke oppe. Så bliver der ligesom et hul hvor man som udenlandsk virksomhed med folk som godt kan acceptere nogle lavere lønninger og så udkonkurrere danske virksomheder?

HH: Ja ja jeg tror nu ikke at det sådan jeg tror at **det bliver i nicher til at starte med kan man sige facadepus det kunne godt være et sted hvor man kunne sige jamen over tid så er urealistisk at der er nogle danske virksomheder der er konkurrencedygtige på det. Så hyre de bare ind.** Det kunne man sagtens forestille sig og det er vist også det der sker så kan det godt være at det egentligt er en dansk virksomhed men så har de enten en udenlandsk underentreprenør eller udenlandske medarbejdere til at lave opgaven.

Men spørgsmålet er bare om når tingene nu bliver **en lille smule mere komplekse en at levere noget facadepus hvor nemt er det så lige for en udenlandsk entreprenør og komme på banen andet end så skal han i hvert i fald have noget dansk afdeling eller på en eller anden måde.** Fordi der skal jo ikke meget mere til end det er jo svært at forestille sig et polsk elfirma komme og levere en elopgave. Det kan jeg ikke sådan lige se for mig.

45.50

FS: Men så i tilfældet med en underentreprenør kan man så se det i den sammenhæng. At det er en almindelig dansk virksomhed der vinder den og så med det samme så trækker de en udenlandsk underentreprenør ind og så har man det at lønnen for danske håndværkere den gør at de ikke kan... vi kan få nogle her til 30 kr mindre i timen og så gør vi det.

HH: jamen det kan jeg ikke afvise andet end at det var det der kunne komme til at ske. **Spørgsmålet er bare om det gør nogle forskel fordi spørgsmålet er om vi overhoved har danske håndværkere nok til at vi enten har eller så får et behov for at der kommer nogle og hjælper os med at løse de opgaver der er.** Så bliver det en nødvendighed af en anden årsag en lige lønnen. Men det kan jo så ske at det samlet set bliver noget der også får en økonomisk indvirkning **fordi hvis man er lidt fræk så kan man jo måske argumenter for at det er fagforeningen der forsøger nærmest at lave et kartel. Hvor de holder det kunstigt oppe.**

Problem er bare at de står stærkt hver eneste gang de finder nogle som snyder.

FS: ja det bliver sagt fra den højeste bygning af.

HH: så er det jo på forsiderne af alle aviserne. Og der er jo også.... Der er fandme svært at holde øje med det kan vi jo se bare hvor vi måske bare for at være ekstra sikker os at de nu udbetaler løn efter overenskomst osv. Det er svært at sikrer sig og du kan end da ikke end gang henvende dig nogle steder og få et svar på hvilken dokumentation skal jeg ligge inden med for at vise at de folk jeg har ansat enten selv eller via andre på min byggeplads at de får løn efter gældende overenskomst.

Du kan ikke henvende dig nogle steder her i danmark os bekendt og få et svar på hvilken dokumentation er nok eller hvad er det jeg skal levere af dokumentation for at i ikke skal komme efter mig i forhold til at de nu får løn osv.

Det ved jeg fra kollegaer der siger hvor de lave noget der i min verden er lidt simpelt gabelgravning og sådan noget hvor man kan sige at det kan de fleste nok uden en ret stor instruktion finde ud af. Og hvor det er helt almindelig og har været det i lang tid at man bruger udenlandsk arbejdskraft. Men man kan bare ikke finde ud af hvad er det for en dokumentation der er nok. For at være sikker.

Der har vi nok et brist i det danske system for der er åbenbart ikke sådan et sted hvor man kan henvende sig og få et svar på det..... skat og fagforeningen har ikke styr på det... arbejder mere end der står på lønsedlen... så skal de stemple ind og ud.... Mange måde at snyde på....

Men det er jo det der gør at fagforeningen står stærkt, fordi de kan altid finde de der eksempler på hvor der bliver snydt.

50.50

FS: men i har ikke underentreprenører hvor i siger at i ikke gider at arbejder sammen med dem igen fordi vi har hørt tilpas meget.

HH: nej det har vi egentligt ikke. Ikke her oppe. Det er jo mest på nedbrydningsentreprisen her oppe at det nærmest er vane at det ikke er danskere næsten på alle andre fag så er det jo primært danskere.

51.30

FS: Ville i være villige til at give afkast på nogle procenter for at have danske håndværkere eller er de finansielle mål vigtigere?

HH: Jamen de finansielle mål er vigtigere end nationaliteten af de medarbejdere vi har.

FS: heller ikke i forhold til det image og i pressen og i forhold til visse kunder hvis i havde to sjak der gik normalt og var med til at de og de arbejdsopgaver ville man ikke kunne skræmme nogle kunder væk på den.

HH: det tvivler jeg på. Nu snakker jeg jo hele tiden under forudsætning af at alt det vi har med at gøre at de får løn efter overenskomstmæssige regler. Så tror jeg ikke nogle af vores kunder vil have noget imod det.

52.55

FS: helle ikke i et mere lokalt samfund som nordjylland kan være?

HH: nej der tænker jeg jo at der kigger man jo også på prisen. Så det tror jeg sådantset ikke.

Men der er mange andre parameter som måske gør at det ikke er et spørgsmål man at det i nærmeste fremtid skulle blive sådan. Men skulle det ske at om mine medarbejder de er danske tyske eller polske hvis ellers de får løn efter gældende lovgivning det tror jeg vil være underordnet for firmaet som sådan.

53.50

FS: vurderes du at danske entreprenør virksomheder undlader at tage et socialt ansvar og fokusere mere på at være konkurrencedygtige?

HH: Hvis jeg kigger på dem vi sådan typisk konkurrerer mod jamen jeg er da sikker på at de også tager et socialt ansvar ligeså vel som vi syntes vi gør og jeg tror sådantset at 90 % af de sager man høre om hvor det virkeligt er med underbetaling og den slags der er jeg ret sikker på at der er ikke nogle af vores konkurrenter eller os selv der har nogle interesse i en bevist underbetaling det tror jeg ikke at der er nogle der er interesseret i at ligge navn til. Man kan måske komme uforvarende komme ud i det via underentreprenører men det tror jeg ligeså vel som vi gør hvad vi kan for at undgå det så tror jeg også vores konkurrenter gør.

55.10

FS: men jeg tænker også mere i den sammenhæng at hvis der går danske håndværkere arbejdsløse at man så bevist vælger dem i forhold til måske at vælge udenlandske. At man tager samfundsansvar i at ansætte danskere og bidrage på den måde.

HH: ja ja det kan man sige... men der tror jeg nu nok jeg vil sige... der vil jeg tænke mere på kvalifikationer end jeg vil tænke på om de hedder poul per eller stalislau.

FS: så er det bestemmende

HH: ja det vil jeg umildbart sige.

55.50

FS: Vurdere du at der stilles nok krav til investorer og bygherre i forhold til de krav der stilles til entreprenørvirksomheder omkring brugen af udenlandsk arbejde?

HH: ja jeg har lidt svært ved.... Sku en bygherre skulle der stilles endnu større krav overfor ham om han bruger udlændige eller om dem han har købt noget hos gør. Det har jeg sådan set lidt svært ved at se. Vi er jo meget modstander af det her kædeansvar cirkus som køre og hvis spørgsmålet går på om man skulle forlænge og bygherren skulle have et større ansvar i forhold til om vi gør tingene rigtig og dernæst om vores underentreprenører gør tingen rigtig det syntes jeg sådan set ikke er rimeligt.

57.10

FS: men nå man ser på mange bygherre så er det et projekt til laveste pris og om man så holder sig for øjnene eller om man siger det var sørme billigt og så får man et projekt. Og så bagefter så rækker de hånden i vejret at det er også forfærdeligt hvorfor er der udlændige her vi skal da have nogle danske folk på. Man har med den ene hånd accepteret en lav pris og så kan man holde begge hænder rene bagefter fordi man siger at det er jo entreprenøren der finder ud af hvordan han kommer frem til den pris?

HH: Ja men det syntes jeg egentligt taget at det er fair nok at han tænker det om os og andre i den størrelsesorden der syntes jeg det er fair nok at bygherren siger som så at det må de jo vide bedst hvordan man kan prissætte en given opgave med lønkroner som er i overensstemmelse med lovgivning det syntes jeg sådant er fair nok.

Men det er selvfølgelig at jeg tænker den vej rundt at de fleste af vores opgaver i dag de foregår jo via en prækval. Eu. udbud og prækval. Og så er det i fem eller syv bedst egnede når en bygherre laver den udvælgesles procedure og han har fundet de fem syv han mener er bedste til at løse opgaven. Så syntes jeg sådan at det er fair nok at han har ret til at sige herfra må det altså være dem der bedst ved hvordan man prissætter en given opgave.

At der så er nogle der så stadigvæk blandt de store hyre underentreprenører ind, det syntes jeg sådant set ikke er bygherrens opgave og holde øje med om det nu ikke også er rigtig eller ej når det foregår på den måde.

Jeg tror nu sådant set at de største og fleste det er hos sådan nogle lidt mindre og det kan både være landmænd der selv hyre polakker til at lave et eller andet til ikke ret mange penge eller det kan være nogle der har en enkelt ejendom inde i byen som selv få den renoveret jeg tror at det er der de største sager om underbetaling de kan findes.

Det er sgu ikke hos de firmaer vi konkurrerer med. Og heller ikke hos de lokale entreprenørfirmaer der er her omkring som der har 30-50 mand ansat jeg tror heller ikke det er dem der bruger underbetalte. Det har jeg aldrig hørt om og aldrig set så jeg tror ikke at det er der man finder det.

1.00.10

FS: lige med kædeansvar hvorfor er i ikke tilhænger af det.

HH: fordi det er en umulig overvågningsopgave.

Appendiks 1.5. Besvarelser på skriftlige spørgsmål af Anker Boye

Anker Boye 23.10.13

Spørgsmål til Anker Boye:

1. Vurdere du at der kan opstå en konkurrence forvridende situation ved at forsøge at favorisere danske virksomheder?
2. Vurdere du det som et problem at danske virksomheder ansætter udenlandske arbejdere til mindstelønnen for at være konkurrencedygtig overfor fx tysk, polske og italienske virksomheder?
3. Vurdere du at en favorisering af danske virksomheder kan have en skadende effekt på lang sigt? Er virksomhederne ikke nødsagede til at indordne sig i et globalt markedet?
4. Vurdere du at det er en udfordring at få danskere i bygge og anlægsbranchen vil arbejde til overenskomstens mindsteløn? Og det vil udenlandske arbejder gerne?
5. Vurdere du at de danske virksomheder er nødsaget til at benytte de muligheder der findes for at gøre sig konkurrencedygtige?
6. Vurdere du at danske entreprenørvirksomheder undlader at tage et socialt ansvar, og fokusere mere på at være konkurrencedygtig?
7. Hvilke overvejelser har du gjort omkring at benytte klausuler det fastsætter krav om overenskomst for dem der arbejder på Jeres bygge og anlægsprojekter?
8. Vurdere du at brugen af tildelingskriteriet økonomiske mest fordelagtige bud med passende under kriterier, i stedet for billigste pris kan være vejen til at opnå målene for de byggeprojekter i igangsætter?
9. Hvordan vil I modvirke at danske virksomheder benytter udenlandske underentreprenører og arbejdere hvis de overholder overenskomsten?
10. Hvordan vurderer du risikoen for at komme til at betale en unødigt høj pris, for at få danske arbejder frem for udenlandske?
11. Vil du hellere have 10% mere for de penge I investere eller betale 10% mere for at få danske arbejder på Jeres bygge og anlægsprojekter?
12. Vurdere du at danske håndværkere kræver en for høj løn i forhold til mindstelønnen i overenskomsten? Og derved benyttes udenlandske arbejder der gerne vil arbejde til mindstelønnen?
13. Hvor stor en del af arbejderne skal være danske på de bygge og anlægsprojekter I igangsætter for at du vil kalde det en succes?
14. Er det succes nok at det er danske virksomheder der udføre arbejdet? Uanset hvem de så har ansat? danske eller udenlandske arbejder?
15. Vil du vurderer det som et problem hvis danske håndværkere bliver nødsaget til at gå ned i løn for at være konkurrencedygtige? Eventuelt gå ned til mindstelønne i overenskomsten?
16. Vurdere du at det kan have en negativ effekt på Odense kommunes mulighed for at tiltrække udenlandske investorer, virksomheder og kloge hoveder når i gør en ekstra indsats for at favorisere danskere frem for udlændinge? Og hvilke overvejelser har du gjort dig omkring den problemstilling?

FS: Vurderer du at der kan opstå en konkurrence forvridende situation ved at forsøge at favorisere danske virksomheder?

AB: Der er ikke juridisk grundlag for at favorisere danske virksomheder, da dette i konkurrenceretten er vurderet som i strid med ikke diskriminations princippet. Jf. Storebæltssagen - "forbud mod - "køb dansk" klausuler

FS: Vurderer du det som et problem at danske virksomheder ansætter udenlandske arbejdere til mindstelønnen for at være konkurrencedygtig overfor fx tysk, polske og italienske virksomheder?

AB: Ja. Løn bør ikke være et konkurrenceparameter, hvis det fører til underbetaling af udenlandsk arbejdskraft. Det er hverken godt for de udenlandske arbejdere, eller for de danske.

FS: Vurderer du at en favorisering af danske virksomheder kan have en skadende effekt på lang sigt? Er virksomhederne ikke nødsagede til at indordne sig i et globalt markedet?

AB: Spørgsmålet er vel også om ikke de øvrige omkringliggende lande på sigt vil nærme sig et dansk niveau. Men det er klart at Danmark er påvirket af lønninger i de omkringliggende lande. Jeg mener at det er en europæisk diskussion, der skal behandles som sådan.

FS: Vurderer du at det er en udfordring at få danskere i bygge og anlægsbranchen vil arbejde til overenskomstens mindsteløn? Og det vil udenlandske arbejder gerne?

AB: Nej. Jeg mener ikke det er der problemet opstår. Problemet er ikke mindstelønnen men når udenlandsk arbejdskraft arbejder til en fjerdedel heraf, så er det et problem.

Mange udenlandske arbejdstagere arbejder i Danmark til lønninger der er på niveau med overenskomsts niveauet.

FS: Vurderer du at de danske virksomheder er nødsaget til at benytte de muligheder der findes for at gøre sig konkurrencedygtige?

AB: Ja bestemt. Men det skal være på ordentlige vilkår

FS: Vurderer du at danske entreprenørvirksomheder undlader at tage et socialt ansvar, og fokusere mere på at være konkurrencedygtig?

AB: Nej. Jeg mener at de fleste danske virksomheder har høj moral, og derfor er mange også organiserede, eller opstiller krav der er på linje hermed.

FS: Hvilke overvejelser har du gjort omkring at benytte klausuler det fastsætter krav om overenskomst for dem der arbejder på Jeres bygge og anlægsprojekter?

AB: Odense kommune har besluttet at indføre klausuler i overensstemmelse med ILO 94.

FS: Vurderer du at brugen af tildelingskriteriet økonomiske mest fordelagtige bud med passende under kriterier, i stedet for billigste pris kan være vejen til at opnå målene for de byggeprojekter I igangsætter?

AB: Ja det kan være en metode, men eftersom Odense Kommune har implementeret arbejdsklausuler i kommunens kontrakter, er etik ikke et parameter kommunen ønsker at konkurrerer på. Det er et krav.

FS: Hvordan vil I modvirke at danske virksomheder benytter udenlandske underentreprenører og arbejdere hvis de overholder overenskomsten?

AB: Odense kommune har implementeret arbejdsklausuler hvori der indgår kædeansvar, således at krav til overholdelse af ILO 94 også gælder underleverandører.

FS: Hvordan vurderer du risikoen for at komme til at betale en unødigt høj pris, for at få danske arbejder frem for udenlandske?

AB: Det er ikke et spørgsmål om at få danske arbejdere, men om at få arbejdet udført på rimelige vilkår.

FS: Vil du hellere have 10% mere for de penge I investere eller betale 10% mere for at få danske arbejder på Jeres bygge og anlægsprojekter?

AB: Jf. pkt 10.

FS: Vurderer du at danske håndværkere kræver en for høj løn i forhold til mindstelønnen i overenskomsten? Og derved benyttes udenlandske arbejder der gerne vil arbejde til mindstelønnen?

AB: Jeg har ingen holdning hertil. Odense kommune stiller krav om rimelige vilkår og ILO 94. som fortolkning hertil kan overenskomsternes mindstelønninger anvendes som rettesnor. Der er således stadig konkurrence på løn, men inden for det rimelige.

FS: Hvor stor en del af arbejderne skal være danske på de bygge og anlægsprojekter I igangsætter for at du vil kalde det en succes?

AB: Det vil i alle tilfælde være afgørende at kommunen får den bedste løsning, ud fra de opstillede kriterier. Nationalitet vil aldrig være et kriterium.

FS: Er det succes nok at det er danske virksomheder der udføre arbejdet? Uanset hvem de så har ansat? danske eller udenlandske arbejder?

AB: Jf. pkt. 13

FS: Vil du vurdere det som et problem hvis danske håndværkere bliver nødsaget til at gå ned i løn for at være konkurrencedygtige? Eventuelt gå ned til mindstelønne i overenskomsten?

AB: Overenskomsts niveauet opfattes af Odense kommune som rimeligt. Såfremt arbejdsmarkedets parter vælger at regulere niveauet, må dette være en vurdering der beror på saglige og rimelige kriterier

FS: Vurderer du at det kan have en negativ effekt på Odense kommunes mulighed for at tiltrække udenlandske investorer, virksomheder og kloge hoveder når i gør en ekstra indsats for at favorisere danskere frem for udlændinge? Og hvilke overvejelser har du gjort dig omkring den problemstilling?

AB: Odense kommune ønsker at fremme lokal arbejdskraft, så i den udstrækning det er muligt inden for konkurrence-lovgivningen vil Odense kommune øge mulighederne for at små og mellemstore virksomheder kan byde ind. eksempelvis ved at opdele aftaler i opgaver der er af en størrelse så ikke kun store virksomheder kan byde ind.

Det bør ikke have betydning for om udenlandske virksomheder vil byde ind, men konkurrencen bliver skærpet.